

פרשת עקב

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

עקב - אלו מצוות שאדם דש בעקבו" • בפרשתנו ממשיך משה ב"חזרה גנרלית" על מאורעות עם-ישראל במדבר ועל המצוות שקיבלו מסיני

בני-ישראל עדיין חונים בעבר הירדן המזרחי וכל העם מאזין לדברי הפרידה של משה רבינו. עוד מעט תובילם ההנהגה החדשה אל מעבר לירדן שם יכבשו את ארץ כנען ויתנחלו בה. אז מתרכזות עיקר ההכנות בביסוס מצבו הרוחני של העם, הוא שיקבע את הצלחת המלחמות והמשך שגשוגו והתפתחותו של עם ישראל בארצו החדשה.

שמירת המצוות וניצחון המלחמה

ראשית מחזק משה את ידי שומרי המצוות בהודיעו את השכר הצפוי להם. "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם..." - אם תשמרו את כל מצוות התורה ותקפידו גם על אותן מצוות קלות הנרמזות במילה "עקב" (שמחמת הזלזול בהן כמו דשים אותן בעקבי הרגלים...), או גם יחסו של הקב"ה יהיה בהתאם; "ואהבך...וברך פרי בטנך (ברכת הילדים) ופרי אדמתך. . . ועשתרות (מבחר) צאנך. . . ברוך תהיה מכל העמים. . . והסיר ה' ממך כל חולי. . . ונתנם בכל שונאיך". משה מחזק את לב בני-ישראל לקראת הקרב הגדול על הארץ, מבטיחם נאמנה כי ינצחו בו ובד בבד דוחה ספקות כמו: "כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני, איכה אוכל להורישו". אלא, על יסוד ניסי ה' הגדולים בעבר הלא רחוק: "לא תירא מהם, זכור תזכור את אשר עשה ה' אלוקיך לפרעה ולכל מצרים. . . כן יעשה ה' אלוקיך לכל העמים אשר ירא אתה ירא מפניהם. . . לא יתיצב איש בפניך עד השמידך אותם". מערך הכוחות אינו קובע במלחמותיו של עם ישראל; ה' הוא הנלחם להם ומובילים לניצחון.

ההצלחה המסחררת

כמי שמכיר את עמו חושש משה מהמפגש הצפוי בין עם ישראל לארץ-ישראל. ילידי המדבר, אלו שארבעים שנה גדלו בין חולות נודדים נעדרי צמחיה שופעת ודלים במקורות מים, עלולים להתקף ב"שכרון חושים" למראה הארץ החדשה שהיא "ארץ טובה, ארץ נחלי מים עיינות (מים). . . יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חיטה ושעורה וגפן תאנה ורימון". מראה הטבע המקסים עלול לפתות אותם ולהובילם אל שפע הפסלים ושאר אילי הטבע להם סגדו תושבי הארץ. כל אלו עלולים להשכיח מעם ישראל את מצוות התורה. לכן מתרה בהם משה; "השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך לבלתי שמור מצוותיו ומשפטיו וחוקותיו".

סכנות רוחניות רבות טמונות בעושר וברכוש הרב שעתידי להיות מנת חלקם בארץ. שהרי מטבע הדברים כשאדם מצליח ומגיע להשגים גבוהים מתחילה לפעם בו ההרגשה כי כוחו וכשרונותיו הם שהביאוהו להצלחה. עד כדי כך, שבמבט לאחור הוא מכחיש כל קבלת עזרה מחבריו וידידיו ואף כופר ח"ו בעזרת הקב"ה - ורם לבבך. . . ושכחת את ה' אלוקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים. ואמרת בלבבך, כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". כל הניסים והעזרה נעלמו ונשכחו לרגל ההצלחה החומרית עד כדי כפיות טובה. העצה להשמר מהדרדרות למצבים שכאלו היא זכירת הגורם האמיתי להצלחה, לא לשכוח את חסדי ה' בזמנים שקדמו למצבו הנוכחי וגם עתה. "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלוקיך זה ארבעים שנה במדבר. . . כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל". רק אם חלילה ישכחו בני-ישראל את האלוקים אזי "כגויים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון".

פרשת עקב

עם קשה עורף

ההצלחה אינה משמשת תמיד כהוכחה לצדקתו של האדם ויושרו, לא תמיד זכותו היא זו שעמדה לו. השקפה זו מחדיר משה בדברו אל עם ישראל אודות כיבוש הארץ: "לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם, כי ברשעת הגויים האלה ה' אלוקיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב". רשעת הגויים וזכות אבות האומה הם הגורמים להצלחה. בהמשך דבריו לא רק שמשה אינו מחמיא לעם ישראל אלא אף מעניק להם נזיפה: "...כי עם קשה עורף אתה". להוכחת דבריו ממשיך משה בפרק נוסף מסיפור קורות בני-ישראל במדבר.

תחילתו במעשה העגל לאחר שמשה שהה ארבעים יום וארבעים לילה בהר סיני וקיבל את שתי לוחות הכתובות באצבע אלוקים שמצוהו: "קום רד מהר מזה (מההר) כי שיחת עמך אשר הוצאת ממצרים, סרו מהר מן הדרך אשר ציויתים, עשו להם מסכה (עגל הזהב). הרף ממני ואשמידם..." בראותו את המעשה הנפשע משליך משה מידיו את הלוחות ושוברם. הוא שוהה בהר ארבעים יום נוספים ומבקש מהקב"ה לחוס על עמו ולו רק בגלל החשש "פן יאמרו (אנשי) הארץ אשר הוצאתנו משם (ממצרים) מבלי יכולת ה' להביאם אל הארץ אשר דיבר להם..." הקב"ה נענה לתפילתו של משה ומצוה עליו לפסול בעצמו לוחות חדשים.

שכר ועונש

לבסוף, שואל משה את בני-ישראל: "ועתה מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך ללכת בכל דרכיו..."

על אף כל המעשים הרעים עדיין הקב"ה, שלו השמים והארץ וכל אשר בהם, מחבב אתכם ובסך הכל מבקש מכם לשמור את מצוותיו תוך הבטחה להעניק לכם מכל טוב הארץ. בסיום הפרשה מפרט משה את השכר והעונש בקיום או אי קיום מצוות התורה. קטע זה אנו מכירים בתור הפרשה השניה של קריאת שמע שתחילתו במילים "והיה אם שמוע..." כשישראל שומרים על המצוות - גשמי ברכה באים בזמנם והיבול יעלה, אך אם יסורו מן הדרך הטובה - כי אז הבצורת תשרור במשך כל ימות השנה וממילא הארץ לא תצמיח דבר.

מקור: maale-adumim.com